

עד שייצא עשן לבן: להכניס את גוש השינוי לחדר – ולנעול את הדלת

לפי פרשנים פוליטיים, הבחירות האחרונות יצרו בלגן כה גדול שאין ברירה אלא ללכת לבחירות חמישיות • אלא שמומחים לעסקים ולמשא ומתן מסכימים: ועידה סגורה של ראשי גוש השינוי, בהנחיית דמות בכירה וסמכותית, יכולה להביא אותם להסכמות שלא הושגו בסבבי הבחירות הקודמים

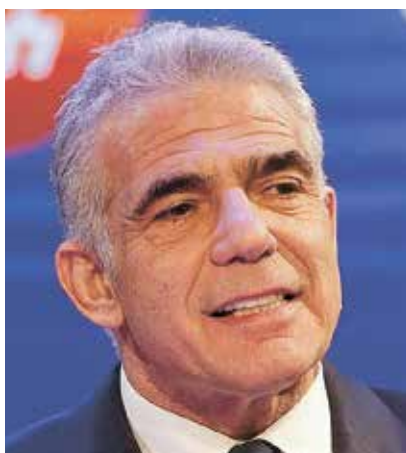
– אולי אפילו מחו"ל". לדבריו, "מובן שאירוע כזה מלווה ביציאת ציפייה תקשורתית וציבורית גדולה, קצת בדומה להמתנה לעשן לבן שיצא מארובת הוותיקן".

המהלך הדרמטי שיעשה את ההבדל

האם זהו התהליך שיכול לעשות את ההבדל בין תוצאות שלוש סבבי הבחירות הקודמים לבין הבחירות הנוכחיות? האם לפיד, בנט, גנץ, אביגדור ליברמן, מרוב מיכאלי, ניצן הורוביץ, סער, איימן עודה ועבאס יסכימו להיכנס לוועידה כזו בלי תנאים מוקדמים? לפי קריסטל, עדיין מוקדם לכך כרגע: "במשא ומתן הזה יש שלושה רבדים, והראשון הוא לוח הזמנים. הסיפור כרגע הוא ההמלצה לנשיא, ורק לאחר מכן המפלגות ישימו את הדרישות שלהן על השולחן. בשלב זה אולי יסכימו על לפיד, בנט יציע את עצמו, והמפלגות הערביות לא יציעו לנשיא אף אחד. רבות יועץ של עבאס או עודה, הייתי ממליץ להם לא לבקש כרגע שום דבר, כי הזמן פועל לטובתם – והם פחות מגויסים בגיבוש הדרישות שלהם. הם מבקשים דברים כמו 'לפעול נגד הפשיעה במגזר הערבי', ולא מגיעים עם דרישות פוליטיות מדויקות כמו קבלת ראשות ועדת הכספים.

"בניגוד למה שאני שומע מהפרשנים, שמדברים על שתיים שלוש חלופות, אני חושב שיש המון אפשרויות והמון משחקים עם כל מיני רוטציות בתפקיד ראש הממשלה, אבל הדבר החשוב הוא שלא צריך למחר. כדאי לגוש להישיר לפעול בערוצים של החלפת יו"ר הכנסת וחקיקה נגד נתניהו, אבל לא לרוץ עדיין למשא ומתן הפנימי. הקלפים ממילא נמצאים בידי בנט, שמצדו צריך לשים לב לאיילת שקד – לא בטוח שהוא נסתר של ימינה, שעשויים לערוק ולחבור לנתניהו", מוסיף קריסטל.

שילוני, לעומתו, חושש שאם ראשי המפלגות לא יישבו יחד כבר עתה, בדרך לנשיא – שוב יהיה מאוחר מדי. אבל שניהם מסכימים: ועידה סגורה של ראשי גוש השינוי, בהנחיית דמות בכירה וסמכותית, כבר עתה או לאחר קבלת המנדט להרכבת ממשלה מהנשיא – היא מהלך דרמטי שיכול להביא את ההסכמות שלא הושגו בשלושת סבבי הבחירות הקודמים.

יאיר לפיד צילום: תומר אפלדאום

גדעון סער צילום: אוהד צויגנברג

נפתלי בנט צילום: אוהד צויגנברג

ניתוח פיננסי

איתן אבריל

בשלושת סבבי הבחירות הראשונים שהתקיימו בשנתיים האחרונות, וקבעו שיא עולי מו של "דמוקרטיה פגומה" לפי ההגדרות הבינלאומיות, זכה גוש המפלגות המבקש להחליף את ראש הממשלה, בנימין נתניהו, ברוב בקרב המצביעים ובספירת רת המנדטים – אבל לא הצליח להגיע ליעדו.

הבחירות שהתקיימו בשבוע שעבר הסתיימו באופן זהה. "גוש השינוי" זכה ב-61 מנדטים, כולל המפלגות הערביות, בעוד שהגוש העומד מאחורי נתניהו זכה ב-53 מנדטים, ויחד עם ימינה של נפתלי בנט – אם אכן יחליט שהוא שייך לגוש הזה – ב-59 מנדטים. אלא שכמו בשלושת הסבבים הקודמים, למרות היתרון המספרי, מלאכת ההרכבה של קואליציה חליפית לנתניהו נראית שוב כמעט בלתיאפשרית. לפי הדיווחים, בתוך גוש השינוי מתחוללות מלחמות פנימיות בשלוש חזיתות שונות, ואין בו תיאום או הסכמה על מועמד שעליו יומלץ לנשיא להרכבת הממשלה. יאיר לפיד, גדעון סער ונפתלי בנט רוצים להיות מועמד הגוש לתפקיד ראש הממשלה, מנסר עבאס לא רוצה להתחייב לדבר כדי להיות לשון המאזניים, ובני גנץ מקווה לכי שולן של כולם. בלגן גדול מזה לא יכול להיות, ואין פלא שהפרשנים הפוליטיים מעניקים לתרחיש הזה הסתברות נמוכה יותר מהליכה לבחירות חמישיות.

אבל מדוע? כיצד קורה שמפלגות המאוחדות ברצונן להוציא את נתניהו לגמלאות מהפוליטיקה, ומחזיקות ברוב המנדטים, נכשלות פעם אחר פעם? שאלנו מומחים לניהול ולמשא ומתן מורכב מהעולם הכלכלי, והתשובה שלהם היא זו: התהליך והקשר בין המפלגות היה ועודנו פגום – והוא אינו מנוהל נכון. לפי עמדה זו, יש דרך נכונה לנהל משא ומתן כזה, אבל בגוש השינוי אף פעם לא הלכו בה, ולכן תמיד החמיצו את ההזדמנות.

"בתוך גוש השינוי אין באמת נושאים מהותיים העומדים כקונפליקט בדרך להסכמות", אומר ד"ר איתי שילוני, מנכ"ל

ובעלים בחברת הייעוץ העסקי S2R. "אין נושאים משמעותיים, מדיניים או כלכליים, הממתינים להחלטה ולא מאפשרים שיתוף פעולה בתוך הגוש. נושאים משמעותיים ככל שיהיו, כמו דת ומדינה, יכולים להיות מונחים בצד בשל 'גורל השעה' והצורך בשינוי, ומכאן שמדובר בעיקר בדרימיקה של קבוצת אנשים – שבהיעדר ניהול תהליכי נכון מתקשים להגיע להכרעות".

"אם בנט לא יגיע, גם עבאס לא"

איך תהליך כזה צריך להתרחש כדי שיהיה לו סיכוי להיטיב בתוצאה חיובית? לדברי שילוני, "אנשים שאין ביניהם היררכיה, שמתקיימים ביניהם ניגודי עניינים והם נמצאים במציאות מורכבת ורוויית ציפיות – מתקשים לנהל משא ומתן ללא הנחיה ותהליך סדור. לא לחינם מתכנסים מנהיגי מדינות בקמפ דייוויד – עם נשיא ארה"ב כמנחה – כדי לקדם הסכמים. מנהלים עסקיים מתכנסים לימי דיונים מחוץ למשרד עם הנחיה, ומסוכסכים שונים סוגרים עסקה בלשכתו של שופט או בורר", אומר שילוני, שמציע למנהיגי גוש השינוי לקיים "ועידה".

עו"ד מוטי קריסטל, מומחה ומרצה למשא ומתן ובעלי חברת NEST, מסכים שוועידה כזו תהיה "גיים צ'ינג'ר" דרמטי, אבל הוא מסופק אם כל ראשי המפלגות יסכימו להשתתף בה. "זה רעיון מעולה, שאם יתקיים, ייצור עניין ודריכות עצומה בציבור", אומר קריסטל. "אלא שראשי המפלגות יהיה קשה להביא לוועידה כזו את בנט ואת עבאס. אם בנט לא יגיע, גם עבאס לא – כי כך הוא יאבד את המנוף שיש לו על נתניהו".

ארובת הוותיקן. בקרוב הסכמות אצלנו? צילום: Diether Endlicher/AP

ד"ר איתי שילוני: "מובן שאירוע כזה מלווה ביצירת ציפייה תקשורתית וציבורית גדולה – קצת בדומה להמתנה לעשן לבן שיצא מארובת הוותיקן"

משברים ולגשר על פערים", אומר שילוני. "הוא מדגיש את החזון המשותף למשתתפים על פני הפערים ביניהם, ומחדד את הווייתורים הנדרשים מכל אחד לטובת הגשמתו. על המנחה לדאוג שהקבוצה תחוש הזדמנות גדולה בהתכנסותה, כמו גם איום משמעותי שינבע מכישלון מאמציה. התפקיד של המנחה לשמש גם כפסיכולוג, כמקור

את המנוף שיש לו על נתניהו". מדוע שתוצאה של תהליך כזה תהיה שונה מהתוצאה של התהליך הנוכחי, שבו מתווכים ומפשרים מתרוצצים בין המפלגות? איפה נמצא השינוי בתהליך שעשוי להביא להצלחה היכן שהמנגנון הקיים נכשל? "תפקידו של המנחה לשמש דמות אמונה על המעורבים, להנחות דיונים, לפתור

סמכות, וכמוקד להשלכה של רגשות תוקפניים". שילוני מדגיש את החשיבות של מפגש סגור: "הסביבה הסגורה והמבודדת של דיון כזה היא הכרחית. היא חשובה ליצירת אינטימיות בין המשתתפים, הדרושה ונכונות לווייתורים. חשוב שהקבוצה תהיה מבודדת מהשפעות חיצוניות ככל האפשר – אלה מפריעות למשתתפים לקבל החלטות קשות, מפני שהשומעים מבחוץ, שאינם ערים לדרימיקה, יהיו סבורים שעל משתתפי מטעמים להיות קשוחים יותר או יותר יתור". לפי קריסטל, ועידה כזו דורשת הכנה יסודית והבנת הגורמים הקריטיים: "צריך לשכנע את בנט לבוא, ואז את כל האחרים – כמו בן חוץ מנתניהו והחדרים. אם זה אכן קורה, צריך לבחור אחת משתי דרכים: שהוועידה תהיה של ראשי המפלגות, או שהיא תהיה מפגש של נציגים נאמנים, מרדל שיאפשר למנהיגים גם לסיגת מההבנות שיתקבלו. זו חלופה טובה פחות, אך היא טובה יותר מהיעדר ועידה בכלל".

דמות שיכולה להיות המנחה והמתווך שמתרוצץ בין השחקנים, מציע קריסטל, היא אדם כמו פרופ' דוד ליבאי – שגם היה שר בממשלה, גם מבין במשא ומתן, וגם בעל מוניטין של יושרה.

לפי שילוני, ועידה סגורה ומנחה מנוסה במיקום נייטרלי הם תנאים הכרחיים אך לא מספיקים, וצריך מנחה בעל שיעור קומה יוצא דופן: "המארח חייב להיות דמות נעלה, בוגרת, מנוסה ובעלת יומוניטין הנתפש ככביר משל המשתתפים – וללא שיוך פוליטי מובהק. הוא יכול להיות איש עסקים שעשה את הונו ונתפש כנטיטל אינטרסים, או מדינאי בכיר